

KIRJALLINEN KYSYMYS 77/2008 vp

Lapsipornografian levittämisen teknisten estotoimien toimivuus

Eduskunnan puhemiehelle

Lapsipornoteollisuus on kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta, jonka laajuuden internet on tehnyt näkyväksi suurelle yleisölle. Taistelussa lapsipornon levittäjiä vastaan tarvitaan sekä kansallisia että kansainvälisiä toimia. Kansainvälisessä yhteistyössä internetin lapsipornosivustojen ylläpitäjien kiinnisaamiseksi ja sivustojen sulkemiseksi on kuitenkin edelleen paljon tehostamisen varaa.

1. tammikuuta 2007 tuli voimaan laki lapsipornografian levittämisen estotoimista. Käytännössä estotoimena on poliisin laatima salainen lista lapsipornoa sisältävistä ulkomaisista sivustoista, joille pääsyn suomalaiset teleyritykset voivat vapaaehtoisesti estää. Esto vähentää todennäköisyyttä eksyä vahingossa näille sivustoille, mutta eston kiertäminen on hyvin helppoa.

Viime päivinä on käynyt ilmi, että listalle on otettu myös suomalainen sivusto, lapsiporno.info, vaikka laissa sen käyttötarkoitus rajataan nimenomaan ulkomaisiin sivustoihin. Kotimaiset sivustot ovat Suomen lainsäädännön piirissä, eli jos niiden sisällön epäillään rikkovan lakia, käynnistetään normaali tutkinta. Kyseinen sivusto kritisoi internetin ennakkosensuuria, eikä sillä ollut lapsipornoa. Sen sijaan yhdellä sivuston alasivuista on klikattavia linkkejä sulkulistalta löytyville sivuille.

Tapaus on paljastanut, ettei laki lapsipornografian levittämisen teknisistä estotoimista toimi aiotulla tavalla. Esimerkiksi lakitestissä käytetyt käsitteet ovat osoittautuneet epätarkoiksi. Laissa tai sen perusteluissa ei esimerkiksi puhuta lin-

keistä mitään, vain lasta esittävistä sukupuoliseellisyttä loukkaavista kuvista. Sulkulistaa ylläpitävä poliisi on ilmeisesti tulkinnut lakia niin, että lapsipornoa mahdollisesti sisältävän sivuston osoitteen julkaiseminen ei riitä perusteeksi lisätä sivu sulkulistalle, mutta ns. klikattavan linkin julkaiseminen riittää. Esimerkiksi lapsiporno.info otettiin listalle vasta, kun ylläpitäjä muutti linkit klikattaviksi. Sitä ennen samat osoitteet oli listattu sivulla jo pitkään.

Joka tapauksessa lapsiporno.info-sivustolla listatut esimerkit paljastavat, että sulkulistalle on päätynyt myös useita sellaisia sivustoja, joilla ei ole lapsipornoa. Listalta löytyy myös sellaisia sivustoja, joissa ei ole minkäänlaista pornografiaa. Listan oikeellisuuden valvonta ei mitä ilmeisimmin toimi.

Lain käsittelyn yhteydessä esitetyissä puheenvuoroissa painotettiin listan ja sen avulla toteutettavan internetin kansallisen ennakkosensuurin täsmällisyyttä ja järjestelmän läpinäkyvyyttä. Esimerkiksi ylitarkastaja Sari Kajantie totesi eräässä haastattelussa, että järjestelmän ideana on estää pääsy yksittäisten sivujen URL-osoitteisiin, ei kokonaisesti domaineihin. Lopputulos on kuitenkin päinvastainen. Samoin silloinen liikenne- ja viestintäministeri Huovinen edellytti, että "Poliisin on tarvittaessa kerrottava, miksi jokin sivu on estolistalla. Näin varmistetaan järjestelmän läpinäkyvyys". Käytäntö on kuitenkin osoittautunut päinvastaiseksi, tai kuten rikoskomisario Lars Henriksson kommentoi Tekniikka & Talous -lehdelle: "Listat ovat salassa pidettä-

viä enkä siksi voi paljastaa mitään yksittäisistä verkko-osoitteista." Tästä syystä esimerkiksi listan ylläpitäjän suhtautumista sivujen linkitykseen on voitu vain arvailla ja tehdä johtopäätöksiä sen perusteella, mitä sivuja listalta on löytenyt.

Lapsiporno.info-sivustolla julkaistujen esimerkkien perusteella monilla sulkulistalla olevilla sivustoilla on EU-maalle kuuluva domain-nimi. Herääkin kysymys, mikseivät kyseisten EU-maiden viranomaiset ole ryhtyneet toimenpiteisiin sivujen ylläpitäjän löytämiseksi ja sivujen sulkemiseksi. Onko listaa ylläpitävä rikospoliisi ollut yhteydessä kyseisten maiden viranomaisiin?

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä tehostaakseen kansainvälistä yhteistyötä internetin lapsiporno-sivustojen ylläpitäjien kiinnisaamiseksi ja sivustojen sulkemiseksi, taatakseen lapsipornografian levittämisen estämiseen käytetyn listan oikeellisuuden ja parantaakseen lapsipornografian levittämisen teknisten estotoimien täsmällisyyttä ja läpinäkyvyyttä?

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 2008

Jyrki Kasvi /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jyrki Kasvin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 77/2008 vp:

Mihin toimenpiteisiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä tehostaakseen kansainvälistä yhteistyötä internetin lapsipornosivustojen ylläpitäjien kiinnisaamiseksi ja sivustojen sulkemiseksi, taatakseen lapsipornografian levittämisen estämiseen käytetyn listan oikeellisuuden ja parantaakseen lapsipornografian levittämisen teknisten estotoimien täsmällisyyttä ja läpinäkyvyyttä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sukupuolisiveellisyyttä esittävän kuvan hallussapito ja levittäminen on kriminalisoitu rikoslaisissa. Valtioneuvosto suhtautuu vakavasti lapsipornografisen aineiston hallussapidon ja levittämisen torjuntaan. Tässä tarkoituksessa säädettiin 1.1.2007 voimaan tullut laki lapsipornografian levittämisen estotoimista (1068/2006). Lain tarkoituksena on lasten ja heidän perusoikeuksien suojaamiseksi edistää toimenpiteitä, joiden avulla voidaan estää pääsy ulkomailla ylläpidettyihin lapsipornosivustoihin.

Laki mahdollistaa poliisille oikeuden laatia, ylläpitää ja päivittää luetteloa lapsipornosivuista ja teleyrityksille oikeuden tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä lapsipornosivuille. Lakia on sovellettu myös sivustoihin, jotka tarjoavat keskitetyn ja laajan pääsyn lapsipornografiasivustoille eli ovat ns. portaaleja tai toimivat sen tavoin.

Keskusrikospoliisi on ryhtynyt ylläpitämään estolistaa syksyllä 2007. Kyse on samanlaisesta toiminnasta ja suodatustekniikasta, joita on jo vuosia käytetty Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa. Estolistalle sivustoja valittaessa poliisilla on käytössään muiden maiden poliisiviranomaisten estolistoja, lastensuojelujärjestöiltä saatuja tietoja lapsipornosivustoista ja yksittäisiä palautteita kansalaisilta.

Estotoimien toteuttaminen on herkkä arvostelulle, sillä sivujen sisältö on voinut muuttua poliisin tarkastuksen jälkeen tai sivujen sisältö voidaan tuottaa sattumanvaraisesti palvelimella olevasta aineistosta. Saamansa palautteen perusteella poliisi on tarkastanut useita yksittäisiä sivustoja uudestaan. Muutamia inhimillisiä virheitä on korjattu ja useita sivustoja, jotka eivät enää täytä perusteita estotoiminnalle, on poistettu kyseiseltä listalta. Estotoimenpiteistä pidetään kirjaa ja estotoimien perusteena olleen aineiston sisältö tallennetaan muistiin jälkikäteiskontrollia varten.

Kun jokin sivusto käsittää yksinomaan lapsipornografiaa, sivuston valinta estotoimien kohteeksi on yksinkertaista ja käytetty suodatustekniikka toimii hyvin. Arvostelua on syntynyt erityisesti sellaisten suodatettujen sivustojen osalta, jotka sisältävät lähes yksinomaan aikuispornografiaa, mutta joiden joissakin yksittäisissä kuvissa esiintyy henkilöitä, joiden on ollut perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempia. Sivustoihin, jotka sisältävät sekä laillista että laitonta aineistoa, teleyritysten käyttämä suodatustekniikka soveltuu heikommin, sillä suodatus kohdistuu koko sivustoon. Sivuston ylläpitäjällä on kuitenkin ensisijainen vastuu sivuston sisällöstä kokonaisuudessaan eikä lailli-

sen aineiston julkaiseminen voi olla oikeutusperuste lasten oikeuksien loukkaamiselle.

Poliisi on jo sopinut teleyrityksiä edustavan yhdistyksen kanssa, että jatkossa teleyrityksille toimitetaan kaksi erillistä listaa. Toinen lista koskee yksinomaan lapsipornografiaa sisältäviä sivustoja, joihin voidaan soveltaa nykyisenlaista suodatusta. Toinen lista koskee yksittäisiä sivuja, joihin voidaan kohdistaa täsmäsuodatusta (URL-suodatus). Teleyritysten tekniset valmiudet ratkaisevat, missä laajuudessa ja aikataulussa ne pystyvät ottamaan käyttöön tekniikkaa, joka mahdollistaa yksittäisten sivujen suodattamisen.

Tässä Suomi on menossa muita pohjoismaita hienojakoisempaan suodatukseen.

Sivustojen suodatus on vain yksi keino torjua lapsipornografian levittämistä. Poliisi on viime vuosina tehnyt kansainvälistä yhteistyötä, jossa keskinäisen tiedonvaihdon kautta on kyetty selvittämään lapsipornografian levittämistä. Esimerkiksi toisen valtion poliisiviranomaiselta on saatu tieto suomalaisesta IP-numerosta, jonne on lähetetty lapsipornografista materiaalia. Saatujen tietojen perustella on kyetty aktiivisilla poliisin toimilla käynnistämään esitutkinta ja saattamaan lapsipornografisen aineiston hallussapitäjä tai levittäjä rikosvastuuseen kansallisesti.

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 2008

Sisäasiainministeri Anne Holmlund

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 77/2008 rd undertecknat av riksdagsledamot Jyrki Kasvi /gröna:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att intensifiera det internationella samarbetet som avser att få fast dem som upprätthåller webbsidor med barnpornografi och stänga sajterna, att garantera att den lista är korrekt som används för att förhindra spridning av barnpornografi, och att förbättra exaktitet och transparens i de tekniska åtgärder som används i kampen mot barnpornografi?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Innehav och spridning av sedlighetssårande bild är kriminaliserad i strafflagen. Regeringen ser allvarligt på innehav och spridning av barnpornografiskt material. För att förhindra spridningen stiftades lagen om åtgärder som hindrar spridning av barnpornografi (1068/2006). Lagen trädde i kraft 1.1.2007. Syftet med lagen är att skydda barn och trygga deras grundläggande rättigheter genom att främja åtgärder som kan användas till att blockera åtkomsten till webbplatser med barnpornografi vilka upprätthålls utomlands.

Lagen ger polisen möjlighet att utarbeta, föra och uppdatera en förteckning över webbplatser med barnpornografi och teleföretagen rätt att erbjuda sina tjänster så att de inte kan användas till att få åtkomst till webbplatser med barnpornografi. Lagen har också tillämpats på webbplatser som ger en samlad och bred åtkomst till barnpornografisidor, dvs. är eller fungerar som portaler.

Centralkriminalpolisen började föra en spärrlista hösten 2007. Det är fråga om en likadan verksamhet och filtreringsteknik som redan använts i flera år i Danmark, Norge och Sverige. I arbetet med spärrlistorna har polisen tillgång till polisens spärrlistor i andra länder och till information som inkommit från barnskyddsmyndigheterna om webbplatser med barnpornografi. Polisen får också uppgifter av enskilda medborgare.

Blockeringsåtgärderna är känsliga för kritik eftersom innehållet på en webbplats kan ha ändrats efter det att den granskades av polisen. Innehållet kan också produceras slumpmässigt av material som finns på servern. På grund av den respons som polisen fått i sitt arbete har polisen granskat flera enskilda webbplatser på nytt. En del mänskliga misstag har rättats till och flera webbplatser som inte längre uppfyllt kriterierna för blockering har tagits bort från spärrlistan. Blockeringsåtgärderna bokförs och för senare kontroll sparas innehållet i det material som föranlett blockeringen.

I sådana fall där någon webbplats endast innehåller barnpornografi är det lätt att välja ut den för blockering och den filtreringsteknik som använts fungerar väl. Kritik har uppstått särskilt mot filtreringen av sådana sidor som nästan uteslutande innehåller vuxenpornografi men där det på vissa enskilda bilder förekommit personer som på goda grunder antagits vara yngre än aderton år. Den filtreringsteknik som teleföretagen använder är mindre lämplig för webbplatser som innehåller både lagligt och olagligt material, eftersom filtreringen gäller hela webbplatsen. Den som upprätthåller en webbplats har dock det primära ansvaret för hela innehållet och publiceringen av lagligt material kan inte berättiga att barns rättigheter kränks.

Polisen har redan kommit överens med den förening som representerar teleföretagen att teleföretagen i fortsättningen ska få två separata listor. Den ena listan upptar webbplatser som endast har barnpornografi och på den kan man tillämpa filtrering av den typ som används för närvarande. Den andra listan innehåller enskilda sidor som man kan filtrera selektivt (URL-filter). Teleföretagens tekniska beredskap avgör omfattning och tidsplan för ibruktagandet av en teknik som gör det möjligt att filtrera enskilda sidor. I detta hänseende är Finland på väg att ta i bruk en mer finmaskig filtrering än den som används i de andra nordiska länderna.

Filtrering av webbplatserna är endast ett sätt att förhindra spridning av barnpornografi. Under de senaste åren har polisen haft ett internationellt samarbete där man genom ömsesidigt utbyte av information har kunnat ta reda på hur barnpornografi sprids. Man har t.ex. fått information från en annan stats polismyndighet om ett finskt IP-nummer som har mottagit barnpornografiskt material. Tack vare uppgifterna har det varit möjligt att genom aktiva polisinsatser starta en förundersökning och den som innehaft eller spridit barnpornografiskt material har kunnat ställas till straffrättsligt ansvar i Finland.

Helsingfors den 13 mars 2008

Inrikesminister Anne Holmlund